

citats. Es tractava, doncs, d'una acció social que apostava per la prevenció, sense renunciar a l'acció de suplència quan era necessària com a mesura de protecció de les persones que ho necessitaven. En tot cas, el IV Pla d'Actuació Social no es va desenvolupar durant el període que aquí es descriu, sinó que va prendre el relleu de la planificació feta el nou Govern tripartit que va sorgir de les eleccions al Parlament de Catalunya del 16 de novembre de 2003.

3.4 Organització del Sistema català de serveis socials

El **Sistema català de serveis socials**³³ es definia com el conjunt coordinat de serveis socials, establiments, prestacions econòmiques i activitats generals de prevenció, atenció i promoció social que es duïen a terme a Catalunya orientades a prevenir l'exclusió social i a promoure la prestació social de suport personal, d'informació, d'atenció i d'ajut a tots els ciutadans, especialment a les persones, les famílies o els col·lectius que, per raó de dificultats de desenvolupament i d'integració en la societat, manca d'autonomia personal, discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, problemes familiars o marginació social, eren creditors de l'esforç col·lectiu i solidari.

3.4.1 Àmbits d'actuació³⁴

Els serveis socials s'adreçaven, generalment, a tota la població, però la Llei establí els àmbits d'actuació següents:

- a) L'atenció i la promoció del benestar de la família i les unitats de convivència alternativa.
- b) L'atenció i la promoció del benestar de la infància i de l'adolescència.

33. Article 3 del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre.

34. Article 12 del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre.

- c) L'atenció i la promoció del benestar de la gent gran.
- d) La promoció i l'atenció de les persones amb discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, i també la promoció de la seva integració social.
- e) La prevenció de tota mena de drogodependències.
- f) La promoció d'actuacions que permetessin prevenir i eliminar qualsevol discriminació per motius de raça, sexe o qualsevol altra circumstància personal o social.
- g) La prevenció i el tractament social de la delinqüència, l'atenció social a presos i la reinserció social d'exreclusos.
- h) L'ajut en situacions d'emergència social.
- i) La previsió d'altres situacions de necessitat, l'atenció i l'ajut a les persones que per altres motius d'importància social ho necessitesin i la lluita contra qualsevol mena de marginació social.

3.4.2 *Estructura competencial*

Les funcions del Sistema català de serveis socials segons les competències que tenia atribuïdes eren les següents:

- a) Definir la política general de serveis socials i aprovar els instruments de planificació general en aquesta matèria: elaborar el Mapa de serveis socials i actualitzar-lo periòdicament com a base per a l'aprovació dels Plans d'Actuació Social.
- b) Fer l'ordenació dels serveis socials, reglamentant les entitats, els serveis i els establiments, públics i privats que prestaven serveis socials.
- c) Coordinar les accions i els programes, tant del sector públic com del privat; avaluar i inspeccionar els serveis i controlar l'aplicació de la normativa específica.
- d) Fer estudis i investigacions en matèria d'acció social a Catalunya i assessorar tècnicament les entitats locals i particulars que ho sol·licitessin.
- e) Mantenir relacions amb entitats i organitzacions foranes que

desenvolupessin funcions de serveis socials d'interès per a Catalunya.

- f) Col·laborar amb els organismes competents per a la formació de personal de serveis socials qualificat.

Les competències del Departament de benestar competent en matèria d'assistència i serveis socials³⁵ es basaven en:

- a) L'exercici de les funcions dels punts a) i b) de l'apartat anterior.
- b) L'exercici de les funcions assignades als sectors regionals.
- c) L'exercici de les funcions no assignades a les comarques corresponents a sectors comarcals amb població inferior als 50.000 habitants.
- d) El foment de la iniciativa social, sens perjudici de les funcions que en aquesta matèria pertocaven a les altres administracions públiques de Catalunya.
- e) La proposta al Govern de la Generalitat dels Plans d'Actuació Social.

Les funcions dels consells comarcals³⁶ derivades de les seves pròpies competències passaven per:

- a) Exercir les funcions que es desenvolupaven en les àrees bàsiques de serveis socials formades per més d'un municipi.
- b) Participar en la presa de decisions i en la formulació de la planificació dels serveis socials pel que fa a l'àmbit territorial del sector regional al qual estaven adscrits.
- c) Col·laborar, d'acord amb el que s'establí per reglament, en la gestió de les prestacions econòmiques i les subvencions de l'ICASS.
- d) Ocupar-se de l'assessorament i la formació dels recursos humans en matèria de serveis socials i exercir un primer nivell de supervisió i control, sens perjudici de les competències atribuïdes a altres administracions.

35. Article 24 del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre.

36. Article 26 del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre.

- e) Exercir les funcions de coordinar els serveis socials especialitzats amb els serveis socials d'atenció primària de les àrees bàsiques que l'integraven i coordinar la prestació dels serveis socials corresponents al segon nivell amb els del mateix nivell prestats per institucions d'iniciativa social o mercantil, d'acord amb les normes que fossin dictades pel Govern de la Generalitat, per tal d'assolir les previsions de la planificació general. Aquesta funció no podia anar en detriment del principi d'actuació autònoma de les entitats privades, d'acord amb el que preveia la mateixa Llei de serveis socials.
- f) Proporcionar suport informatiu i estadístic a les tasques de planificació i avaluació de l'Administració de la Generalitat.
- g) Exercir les funcions que el Govern de la Generalitat o els municipis els deleguessin.
- h) Els consells comarcals de comarques amb una població de més de 50.000 habitants exercien a més la funció de programar, prestar i gestionar els serveis socials especialitzats corresponents al segon nivell d'atenció social. La resta de consells comarcals també podien assumir voluntàriament aquesta funció, sempre que justifiquessin la capacitat per exercir-la.

Les competències dels ajuntaments³⁷ en matèria de serveis socials es basaven en:

- a) Exercir les funcions que es desenvolupaven en les àrees bàsiques de serveis socials formades per un municipi.
- b) Prestar i gestionar els serveis que s'haguessin establert d'acord amb la clàusula general d'apoderament i els que es rebessin per delegació en coordinació amb l'Administració comarcal.
- c) Col·laborar, d'acord amb el que s'establí per reglament, en la gestió de les prestacions econòmiques i les subvencions de l'Institut Català d'Assistència i Serveis Socials (ICASS).

37. Article 27 del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre.

- d) Als ajuntaments de població superior a 50.000 habitants els corresponia també prestar i gestionar els serveis de transport adaptat.

La clàusula general d'apoderament³⁸ determinava que les administracions públiques de Catalunya podien prestar, d'acord amb les seves competències, la seva capacitat i els seus recursos, qualsevol tipus de servei social de nivell igual o superior als que els atribuïa la Llei de serveis socials, en les condicions que fossin establertes per la legislació vigent aleshores i les que vinguessin determinades per via reglamentària.

3.4.3 Estructura territorial

El Sistema català de serveis socials s'estructurava territorialment en àrees bàsiques, sectors comarcals, sectors regionals de serveis socials i, globalment, en l'àmbit territorial de Catalunya.

L'**àrea bàsica** de serveis socials era la unitat territorial elemental de prestació de serveis que formava part de la Xarxa de Serveis Socials a Catalunya. Cada àrea bàsica de serveis socials estava formada per un municipi de més de 20.000 habitants o pel conjunt de municipis fins a 20.000 habitants que s'integraven en una comarca. Els ajuntaments fins a 20.000 habitants que tinguessin capacitat per a prestar serveis socials d'atenció primària podien constituir una àrea bàsica o prestar els serveis singulars d'aquest nivell que l'ajuntament volgués promoure.

Els **sector comarcal** de serveis socials era el conjunt d'àrees bàsiques compreses en una comarca.

El **sector regional** de serveis socials estava format pel conjunt de sectors comarcals de serveis socials integrats en les respectives demarcacions territorials, d'acord amb el que establia el Decret 283/1995, de 14 de setembre, pel qual es determinaven i s'organitzaven els sectors regionals de serveis socials: metropolità, comarques de Girona, Camp de Tarragona, Terres de l'Ebre, Ponent i comarques centrals. El municipi

38. Article 22 del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre.

de Barcelona gaudia d'un règim jurídic especial establert en la Llei de la Carta Municipal de Barcelona.³⁹

L'àmbit territorial de Catalunya era la demarcació territorial d'abast superior formada pel conjunt dels sectors regionals de serveis socials.

A cadascuna d'aquestes àrees bàsiques descrites se'ls adscribia un nivell d'atenció.

a) Primer nivell de sectorització

Inicialment s'estructurava en 82 àrees bàsiques.⁴⁰

— *Territori:*

- Municipis > 20.000 habitants (potestatiu per als menors) o conjunt de municipis de la resta de la comarca.

— *Administració obligada:*

- Ajuntaments > 20.000 habitants.
- Consells comarcals per als respectius territoris de municipis fins a 20.000 habitants (llevat d'aquells que ho assumien directament).

— *Serveis mínims:*

- Serveis bàsics d'atenció social primària.
- Atenció domiciliària.
- Residències d'estada limitada.
- Serveis de menjador.
- Serveis d'assessorament tècnic d'atenció social primària.
- Centres oberts per a infants i adolescents.

39. Article 75 de la Llei 8/1997, de 15 d'abril, municipal i de règim local de Catalunya, modificat per l'article 78 del Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, que aprovava el text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya, el qual feia referència a la disposició transitòria segona del Decret 283/1995, de 14 de setembre, de sectors regionals de serveis socials.

40. A l'annex del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre, s'indiquen les 82 àrees bàsiques de serveis socials de Catalunya. L'any 2003, 7 municipis més superaven els 20.000 habitants: Badia del Vallès, Cambrils, El Masnou, Martorell, Molins de Rei, Pineda de Mar i Sitges.

b) Segon nivell de sectorització

S'estructurava en 41 sectors comarcals.

— *Territori:* comarca.

— *Administració obligada:*

- Consell comarcal en les comarques > 50.000 habitants, i potestativament en les menors.⁴¹
- Departament de Benestar (comarques fins a 50.000 habitants, llevat que els consells comarcals ho assumissin).

— *Serveis mínims:*

Atenció a la família, la infància i l'adolescència:

- Equips d'atenció a la infància i l'adolescència (EAIA).

Atenció a persones amb discapacitat:

- Suport a la integració laboral (SSIL).
- Atenció precoç.
- Centres ocupacionals.
- Habitatges amb serveis comuns.
- Transport adaptat.

Atenció a la gent gran:

- Centres de dia.
- Centres residencials.
- Habitatges tutelats.

Atenció a toxicòmans:

- Centres de dia.

c) Tercer nivell de sectorització

Aquest nivell s'estructurava en 7 sectors regionals: Barcelona, àrea metropolitana, comarques de Girona, Camp de Tarragona, Terres de l'Ebre, Ponent i comarques centrals.

Aquesta agregació de comarques es va organitzar d'acord amb el que establí el Decret 283/1995, de 14 de setembre, pel qual es determinaven i s'organitzaven els sectors regionals de serveis socials, i l'article

41. Article 26.2 del Decret legislatiu 17/1994, de 16 de novembre.

107.2 de la Llei 22/1998, de 30 de desembre, de la Carta Municipal de Barcelona, segons el qual el municipi de Barcelona es constituïa en sector regional de serveis socials.

— *Administració obligada:*

- Departament de Benestar desconcentrat.

— *Serveis mínims:*

Atenció a la família, la infància i l'adolescència:

- Centres d'acollida.
- Centres residencials d'acció educativa (CRAE).
- Residències d'estada limitada per a dones maltractades.
- Serveis d'integració familiar.

Atenció a persones amb discapacitat:

- Serveis de valoració i orientació (CAD).
- Centres de dia d'atenció especialitzada (CAED).
- Centres residencials.

Atenció a toxicòmans:

- Centres residencials.

d) *Àmbit territorial de Catalunya*

El conjunt dels sectors regionals de serveis socials de Catalunya formava la demarcació territorial d'abast superior corresponent a l'àmbit territorial de Catalunya.

— *Administració obligada:*

- Departament de Benestar.

— *Funcions:*

- Prestar els serveis socials que abastessin tot el territori de Catalunya.
- Prestar i gestionar els serveis socials que fossin d'existència necessària a la Xarxa de Serveis Socials, si no estaven assignats a altres àmbits territorials.
- Gestionar les prestacions econòmiques d'assistència social, tant les de la Generalitat com les provinents de la Seguretat Social.

3.4.4 Estructura funcional

El Sistema català de serveis socials estava organitzat de forma mixta. Segons la titularitat, el tipus de gestió i de finançament, comptava amb recursos propis de les diferents administracions públiques, recursos privats concertats i recursos de la iniciativa social subvencionada. A nivell públic s'estructurava en una **Xarxa Bàsica de Serveis Socials de Responsabilitat Pública (XBSSRP)** que es va anar fent més complexa en nivells d'atenció i estructura territorial amb el pas dels anys, però que partia d'un model bàsic que distingia entre serveis d'atenció primària —bàsicament, de responsabilitat municipal— i serveis d'atenció especialitzada —de responsabilitat dels consells comarcals i del Departament de Benestar de la Generalitat de Catalunya—. A nivell privat, el Sistema català comptava amb una important presència de la iniciativa social i mercantil.

Així, el Sistema català de serveis socials s'estructurava funcionalment en els **serveis socials d'atenció primària**, que constituïen el punt d'accés immediat del ciutadà al sistema i que duïen a terme les funcions d'informació, orientació i assessorament, de treball comunitari i de detecció i prevenció, formulaven propostes de derivació als serveis socials d'atenció especialitzada, i aplicaven tractaments de suport a famílies i grups; i els **serveis socials d'atenció especialitzada**, que constituïen el nivell d'actuació específica dirigida al diagnòstic, la valoració, el tractament, el suport, i la rehabilitació dels dèficits socials de les persones pertanyents a col·lectius o segments de la població caracteritzats per la singularitat de les seves necessitats. En tot cas, per accedir als serveis especialitzats, primer s'havia de passar pels serveis d'atenció primària.

Gràfic 34. Organització del Sistema Català de Serveis Socials

